

Introduktion till Vilhelm Ekelund

Vilhelm Ekelund i billighetsupplaga! Underverkens tid är ännu ej förbi. Man trodde knappast sina ögon när FIB:s lyrikklubb häromåret publicerade ett urval av Ekelunds ålderdomsaporismer. Och nu utges ungdomsverket *Veri Similia* i Bonnierbiblioteket, en klassikerserie som riktar sig till breda läsarskaror. Märkliga under och tecken. Kanske symptom på en liten publik islossning för Ekelunds verk?

Det är i varje fall uppenbart, att Bonniers har valt den vettigaste metoden att lansera Ekelund. Ett tidigt verk som *Veri Similia* är så pass lättillgängligt, att det utan större omak kan fungera som introduktion till Ekelunds senare prosa. Vägen till förståelse och uppskattning måste gå från de tidigare till de senare verken, den sanningen borde stå klar för alla utom de mest invigda och inbitna ekelundsbeundrarna. Det är sant att mästaren själv såg med avsmak på sin ungdomsproduktion, poesin och de tidiga prosaböckerna, och att han inte gärna såg att de kom ut i nytryck. Men på den punkten bör man nog i mästarens eget intresse avvika från hans uppfattning. Det må vara att Ekelund gav sina rikaste skatter i de kryptiska ålderdomsverken. Det ger oss ingen anledning att negligera de tidiga prosaböckerna, i vilka han för första gången inmutade de motiv han skulle förbli trogen.

Veri Similia är en vänlig och öppen bok, som inte kan skrämman nybörjaren på flykten. Den skrevs 1915-1916, vid en tid då han ännu hoppades på en stor publik. Det kryptiska uttryckssättet var ju inte bara produkten av en stilvilja, den måste också ses som en psykologisk reaktion. Ekelund fäste stora och kanske naiva förhoppningar vid sin bok *På hafsstranden* (1922). Han trodde han skulle nå ut till en stor läsekrets, speciellt bland ungdomen. Besvikelsen blev svår. Kritiken med litteraturdiktatorn Böök i spetsen, förhöll sig avvisande och publiken var kallsinnig. Det var då Ekelund gick in i sin slutna språkvärld, den avvisade gjorde sig ännu mer svårtillgänglig.

Dock, *Veri Similia* är inte svårtillgänglig. Den rymmer inte bara aforismer utan också litterära essäer av en av våra finaste litteraturläsare. Man finner härliga prosapoem, naturimpressioner, psykologiska skisser, barndomsminnen. Tonen kan bli hätsk när talet faller på det litterära slöddret, men inget kan förta intrycket av generositet och öppenhet och intensiv vädjan, egenskaper som inte skulle falla sig lika naturliga för den åldrande Ekelund, imponant men också kylig i sin statuariska slutenhet.

Initiativet att ge ut *Veri Similia* kan inte nog prisas. Man hoppas bara verket fullföljes. Det finns många ungdomsverk vore förtjänta av nya upplagor. Så borde ju *Metron* alltid vara tillgänglig för nya generationer läsare.

Litteraturhistorien kostar ibland på sig ironiska effekter. Ekelund hade under de sista decennierna svårt att finna förläggare för sina verk, dagskritiken teg, läsarna höll sig undan. Men redan nu, föga mer än tio år efter hans död, har det uppstått en hel litteratur kring hans verk, imponerande både till omfång och kvalitet. Ekelund har redan ägnats en exeges som många publikkära klassiker kunde avundas honom. Det senaste och inte minst betydande bidraget är av Carl-Erik af Geijerstam och heter *Det personliga experimentet* (Bonniers). Det är en samling studier kring centrala motiv och begrepp i Ekelunds tankevärld. Geijerstam har det rätta, varsamma och prövande greppet på ämnet, han undviker klokt nog kategoriska lösningar. Man måste ju hålla i minnet att Ekelund inte låter sig översättas till entydiga termer. Hans aforismer är en sorts moralfilosofisk lyrik, som lika litet som den bundna lyriken låter sig parafrastras i klartext.

Geijerstam gör fina observationer om paradoxens funktion i Ekelunds prosa. Det i djupare mening paradoxala, detta att motsatser med en viss metod låter sig förenas, är något centralt i Ekelunds föreställningsvärld. Vrede och besinning är identiska begrepp, vreden utgör den nödvändiga förutsättningen för besinning. Paradoxal är också konstnärens situation, han den

mest utsatte, den känslige, den rolöst hetsade, bara han kan skapa ro och läkedom för sina medmänniskor. Hans uppgift är att "själv en törstande, källor skapa". Detta senare är ingen dålig beskrivning av detta konstnärskap, som Geijerstam vet att kommentera med så mycken inlevelse och finess.

Arbetarbladet 23/8 1963